

דעות אחרונות

2.5.2012

עליזה לביא • זהות ממושטטת

כיפה בטקס ממלכתי

"בפקודת מנהיגנו הרצל באתי לבזל, כדי לעשות את כל ההכנות לקונגרס הראשון. בין השאלות הרבות שהעסיקוני אז הייתה אחת... באיזה רגל נקשט את אולם הקונגרס? מה הם צבעיו? הן רגל אין לנו. הרעיון הזה הכאיבני מאוד. צריך לי צור את הרגל. ואולם באיזה צבעים נבחר? והנה הבהיק רעיון במוחי: הרי יש לנו רגל. לכן כחול. הטלית אשר בה נתעטף בתפילתנו – טלית זו היא סמלנו. נוציא נא את הטלית מנרתיקה ונגולל אותה לעיני ישראל ולעיני כל העמים. הזמנתי אז רגל כחול לכן ומגן דוד מצוייר עליו. וכך בא לעולם רגלנו הלאומי."

בלא הבנה שאי אפשר לנתק את העם היהודי מהמורשת היהודית נוכל בקלות להמיר את ישראל בהצעה מפתה מעבר לים

זהו תיאורו הירוע של דוד וולפסון, נשיא ההסתדרות הציונית, על הדרך בה נולד מה שהיה לימים לרגלה של מדינת ישראל. ואילו סמל המדינה – מנורת המקדש ניצבת במרכזו. ובמרכז סמלה של ירושלים – האריה של בית דוד. ועל סמלה של תל-אביב – מילותיו של הנביא ירמיהו: "אבנך ונבנית". וגם סמלי המושבות הראשונות מתהדרים בפסוקים מהתנ"ך: "עובר אדמתו ישבע לחם" מספר משלי בפתח-תקווה, "מצא-נו מספר בראשית בראשון-לציון. המייסדים הקרינו על המרחב הציבורי והמרחב המסחרי את הזיקה שבין הבנייה המחודשת של העם בארצו לבין עברו רב הפאר והתלאות. בשנים האחרונות, דומה היה שם-מלים חרשים דוחקים את רגלי הישנים. שישראליות חדשה מנסה, כמעט בכוח, להתנתק משורשיה היהודיים. שפת היום-יום זרועה במילים לועזיות לרוב, חנויות מעדיפות לא רק שמות אנגליים אלא גם כיתוב אנגלי, חברות היי-טק בותרות בשמות רב-לאומיים, התקשורת המקוונת החרידה למחוזות-נו ביטויים לרוב.

רק דון קישוטים ינסו להילחם בטחנות רוח ולצאת נגד התופעה, גם אם יש לעשות הכל כדי להצר את גבולותיה. אלא שיש לה השלכות רחבות בהרבה. טענות שעלו לאחרונה – כמו "מדוע ביום השואה יש רק שירים בעברית" או "למה לחבוש כיפה בטקס הממלכתי ביד ושם" – מלמדות על חוסר הבנה ועל זהות ממושטטת.

בלא הזיקה ההיסטורית-תרבותית הזו אין לנו מה לחפש כאן. בלא הכרה בכך שוהי הארץ שירשו אבות אבותינו ושאליה נשאו צאצאיהם את עיניהם אלפי שנים, נוכל בקלות להמיר אותה בהצעה מפתה מעבר לים. בלא הבנה שאי אפשר לנתק את העם היהודי מהמורשת היהודית, נתקשה מאוד להמשיך.

מכאן חשיבותם הרבה של סמלים. "נפש יהודי הומיה" נמשיך לשיר – גם אם יש מי שמילים אלו אינן אוניברסליות די הצורך עבורם. בריוק כשם שנמשיך להניף את הרגל הטלית ולתלות את סמל המנורה. בריוק כשם שראשי ממשלתנו היו דוד ומשה, ולא דיוויד ומוזס. בריוק כשם שהחברה הישראלית המצליחה ביותר בהיסטוריה נושאת את השם "טבע" ולא נייצ'ר. ולכן נמשיך לשמוע רק שירים בעברית בימי זיכרון, ונחבוש כיפה ונרליק נרות באתרי ההנצחה, ונאמר "אל מלא דחמים" ואת התפילה לשלום המדינה. ■